

Nr 65.

Av herrar **Lundberg** i Uppsala och **Wallentheim**, *angående utredning om ändring av kommunallagarnas bestämmelser om kvalificerad majoritet.*

I 23 § 2 mom. i lagen om kommunal självstyrelse på landet och motsvarande paragrafer i övriga kommunallagar stadgas, att kvalificerad majoritet erfordras för beslut om vissa ekonomiska angelägenheter inom kommunerna. Enligt dessa bestämmelser fordras nämligen för beslut två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster i åtta särskilt angivna fall.

Bestämmelserna härom äro av jämförelsevis sent datum. De ha icke någon anknytning till gammal kommunal sedvanerätt utan ha tillkommit huvudsakligen 1909 och 1918 i samband med att medborgarrätten utsträcktes till nya stora befolkningsgrupper. Från vissa håll fruktade man då, att de nya medborgargrupper, som genom reformerna tillerkändes medinflytande i kommunens styrelse, icke skulle visa förmåga att hushålla sparsamt och förutseende med kommunens tillgångar. Man hyste tillika farhågor för att en tillfällig och kanske ganska knapp majoritet skulle frestas att utan tillbörliga hänsyn till andra intressen utnyttja sin maktställning. Från andra håll, där man icke torde ha hyst liknande farhågor, tillmötesgick man för att överhuvud komma fram till vissa för de flesta godtagbara kompromisslösningar i fråga om rösträtten önskemålen om tillskapande av vissa begränsningar i kommunernas ekonomiska rörelsefrihet.

Ehuru det kan diskuteras, huruvida överhuvud taget några skäl kunna anses ha förelegat för vidtagandet av sådana åtgärder, ha mer än två årtionden av folklig självstyrelse på den allmänna rösträttens grundval visat, att farhågorna i den mån de funnits varit oberättigade. Den svenska demokratien i kommunal utgestaltung har, synes det oss, visat sådan ansvarskänsla och sådan omtanke om kommunernas välfärd, att restriktionsbestämmelser av den art, som 1909 och 1918 måhända rent teoretiskt kunde motiveras, icke längre äro befogade.

Snarare torde man på grundval av gjorda erfarenheter kunna hävda, att bestämmelserna om kvalificerad majoritet i många fall verkat hindrande för en förutseende och effektiv kommunalpolitik. Framför allt har detta kommit till uttryck, när det för kommunerna gällt att genom jordförvärv i god tid söka trygga den fortsatta samhällsliga utvecklingen både i fråga om lösning av trängande bostadsfrågor och andra kommunala

uppgifter. Men också i andra fall ha bestämmelserna om den kvalificerade majoriteten (exempelvis för beviljande av anslag till nya ändamål eller behov) varit till skada för strävandena att på de sociala och kulturella områdena ta nya, i och för sig fullt välmotiverade initiativ.

Genom bestämmelserna om kvalificerad majoritet har även den demokratiska principen, att en av folket vald majoritetsgrupp skall äga rätt att fatta beslut och taga ansvaret för desamma, satts ur spel. En minoritet har tillerkänts rätten att i några av de viktigaste kommunala frågorna vara utslagsgivande och därigenom faktiskt utöva ett förmynderskap över majoriteten. För den kommunala självstyrelsen liksom för demokratien i sin helhet måste detta i längden bli ohållbart. Bakom skyddet av bestämmelserna om den kvalificerade majoriteten kunna nämligen personer, som representera en småsnål och framstegsfientlig politik, förskansa sig. Det kan icke vara rimligt, att medborgare, som bara söka att rida spärr mot allt nytt och som ofta ledas av en missriktad sparsamhetsvilja, av samhället tillförsäkras en särskilt gynnad position. Det är icke heller rimligt, att inom en folkvald institution en minoritet skall pröva och avgöra, om majoriteten har rätt eller orätt. En sådan rätt kan endast tillkomma folket i val.

Redan i det föregående har framhållits, att all erfarenhet säger, att ett borttagande av den kvalificerade majoriteten inte kan innebära, att den noggranna prövningen av ekonomiska utgifter skulle äventyras. Därtill kommer, att genom gällande bestämmelser, att beslut, som avse utgifter vartill medel måste anskaffas genom upplåning, skola underställas Kungl. Maj:t, innan de bringas i verkställighet, garantier mot kommunal miss-hushållning finnas i några av de ömtåligaste fallen för kommunal beslutanderätt.

Detta resonemang utesluter icke, att det i vissa fall kan vara befogat att ha bestämmelser, som kunna sätta en spärr mot eventuella försök att genom överrumpling eller utan tillräckligt grundliga utredningar och omprövningar tvinga fram beslut i största hast. Huru dessa garantier lämpligen böra utbyggas, torde en närmare utredning av hithörande frågor kunna giva svar på.

Tiden synes vara inne att nu företaga en utredning av hela detta viktiga problemkomplex om den kvalificerade majoriteten. Utredningen bör omfatta, förutom de egentliga kommunallagarna, jämväl motsvarande bestämmelser i landstingslagen.

Under hänvisning till ovanstående hemställas,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning, huruvida och i vad mån nu gällande bestämmelser i kommunallagarna om kvalificerad majoritet för vissa beslut böra så ändras, att

den kommunala förvaltningen erhåller större rörelsefrihet, samt att Kungl. Maj:t ville förelägga riksdagen de förslag, utredningen kan giva anledning till.

Stockholm den 17 januari 1944.

John Lundberg

i Uppsala.

Adolf Wallentheim.
